

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Domorodne misli.

Naše narodne razmere so sicer nekaj veseleje, nego so bile pred 20 ali 30 leti, pa vendar so še zmeraj žalostne. Mi narodnjaki radi spodbujamo kmeta za narodno reč; pismeno in ustmeno mu razkladamo, kako se naj pri županstvih vse le slovenski uraduje, da se naj pri volitvah glas da le iskrenemu narodnjaku. „Mi narodnjaki?“ Kdo so tisti narodnjaki, ki spodbujajo rojake svoje in si prizadevajo jim nemškutarjenje zgabiti? Hvala Bogu, ni jih malo, ki so se posvetili učenju, in so postali „gospodje“, ter opravljajo to ali uno javno službo, pa vendar niso pozabili, da so prirastli iz krepke korenine slovenske, da so sinovi kmetov slovenskih. Če so jim pa roditelji bili žetlarji, ali še ubožnej, tem večja čast takim „gospodom!“ Kdor se je rodil od bogatih grofov, ta je pač bogat grof, in bi moral biti velik zapravljivec, pa tudi zločinec, če bi naj zapravil imetje pa častno ime, koje je od očeta podedoval. Če se je pa kdo rodil v revnej bajti, i je nosil v mladosti platnene hlačke, — o! koliko so prestali roditelji jegovi, koliko je trpel sam, da se je mogel izšolati, da je prišel v službo! A mnogo teh srečnih je nekaj rado pozabljalo, da so slovenskih roditeljev sini. To se, hvala Bogu, ne godi več. Le tu pa tam še najdemo kateri izvržek, ki sramoto dela svojemu narodu, in psuje svoj slovenski jezik, v katerem je nekaj svoj prvi „Oče naš“ molil, pa tudi ljube starše kruha prosil. Teh grdob je toraj tako malo, da jih smemo resnično primerjati „izvržkom“. Sram jih bodi, kolikor jih je še teh grdih spak!

Naše narodne razmere so še pa vendar zmeraj žalostne. Mi prigovarjamo kmeta, naj slovenski jezik govori, piše in od uradov slovenske spise terja, mi sami pa še grdo nemškutarimo, in začuden gleda kmet, in svojim lastnim očesom verjeti neče, ko zapazi, da mi med seboj le nemškujemo. Kmet je na videz v tej zadevi še veliko boljši. Dokler je pri zdravej pameti, ali ni preveč od vina moker, govori slovenski, še le, ko mu

megla v glavo stopi, začne „tajčati“. Po čem bi se naj toraj naš kmet ravnal? Ali naj ravna po naših domoljubnih besedah, ali po naših pogubljivih zgledih? Besede mičejo, zgledi vlečejo.

Zakaj pa mi sami toliko nemškutarimo? „Smo iz šol tako vajeni“, pravijo eni. Drugi pa posnemajo kralja Salomona, pa ne v njegovej modrosti, nego v nespameti jegovej, v kojoj je zabredel, ko si je jemal žene iz tujih narodov. Kaj hočeš s tem? Mislim na veliko napako, da si Slovenci, ki so v katero višjo službo doplezali, le Nemke najrajši za žene jemljejo. Z otroci govoré le mamicice največ, in glej čudo, vsi otroci so nemški. Taki zakoni so za naš narod prava poguba. Zarod olikanih Slovencev, ki o sebi pravijo: „Mi narodnjaki“ blizo ves je potujčen in „potajčan“.

Pa kaj hočemo? Hočemo li mi Slovenci vlado in državni zbor prositi, naj uvede za nas Slovence še poseben zakonski zadržek, da bi naj postava določevala, da sme Slovenec le Slovenko snubiti? Tega nam ne privolijo. Tega nam tudi ni treba, ker nam je ljubi Bog za to dal zdravo pamet. Ali Vas olikancev res nobena Slovenka vredna ni?

Pa me bo hitro kdo podučil, da v teh zadevah nima pamet prve besede, nego srce. Res je tako! Veliko ljudi res na pol nori, kedar se ženijo, pa to niso najpametnejši; ti ne vprašajo samo srca, nego tudi pamet! Če je že pa takov zakon brez mojega domoljubnega dovoljenja sklenen, bi se dalo še vendarle nekaj rešiti. Če ti že ni bilo usojeno, kakor praviš, da bi Slovenko dobil za ženko, vzami jo pa vsaj — za deklo. Glej, ne terjam veliko. Naj jej le ukazuje Nemka, pa ti tudi. Ukaži jej posebno, naj ne govori z otroci tvojimi ne ene besede nemški, le slovenski pa bo tudi šlo. Pa tudi ti bi lahko z deco svojo slovenski govoril, in še tudi kaj več storil; omislil bi jim lahko mikavnega slovenskega berila.

Od novega leta sem imamo Slovenci dva leposlovna lista. Nekaj, kolikor vem, večjidel štajerskih in koroških Slovencev, se je zbralo okolo „Kresa“, kterega žgejo v Celovci gg. Krek, Trstenjak in Šket. Glej, ta list si naroči. Imaš v njem

osti lepega berila za se in za svoj zarod. Pa „sila ni mila“. Znabiti ti je „Ljubljanski Zvon“ ljubši? Te si pa le hitro „Zvon“ naroči!

Letos v počitnicah me je neki moj sošolec, s katerim se že dolgo videla nisva, pohvalil z besedami: „Du warst seit jeher schlau!“ Ti misliš, da je ta moj sošolec „Nemec“, pa ni. „Amtssprache“ je menda pri njem nemška. Ker mi je torej ta moj tovarš rekel, da sem bil jaz od nekdaj „premeten“, zato sem si mislil, ko sta se nam za novo leto „Zvon“ in „Kres“ naznanila: Le čakajta malo! „V edinosti je moč“, sem si mislil, ter sem si prizadeval, da bi oba lista zedinil, pa ni šlo. Kaj sem si zdaj zamislil, ker sem bil že od nekdaj „premeten“? Oba lista sem si naročil, pa sem položil „Kres“ z njegovimi tremi uredniki na „Zvon“ z njegovimi petimi uredniki, in na vse to sem poveznil svoj klobuk, in tako je pri meni konec domačega slovstvenega razpora. Še nekaj! kar imaš starih „Besednikov“, „Cvetja“, „Zvonov“, „Zor“ itd. daj vse to lepo zvezati, da ti otroci tega prehitro strgali ne bodo. No zdaj pa vem, da se nam nobeden otrok slovenskih staršev več ne izneveri!

Xyz.

Gospodarske stvari.

Ne pozabimo, da nam je v deželi trtna uš.

I. Vinogradarji še nič prav ne verujejo, kolika nesreča jim preti zavoljo trtne uši, ki je uže v deželi ter pokončava lepe bizeljske gorice. Temu se mora v okom priti. Nemarnosti ne smemo trpeti. Dajmo si za božjo voljo dopovedati, dokler je še čas. V to svrbo naj služijo sledeče vrstice:

Bode kakih 20 let, odkar so najprvle na južnem Francoskem zapazili, kako so vinske trti po vinogradih začeli listki pred časom žolteti in mladike vidno zaostajati. Naposled so se posušile vkljub temu, da se jim je bilo dobro streglo in dovoljno gnojilo. Ljudi je zavzelo tem več, ker so dobro vedeli, da nesreče ni zakrivil ne pozimski mraz, ne spomladanska slana, ne velika moča, ne druga vremenska nezgoda. Z golim očesom ni bilo nikder najti kakšnega merčesa škodljivca. Ker se je pa izredna, čudna prikazen vedno dalje širila, naznanili so jo vladi. Ta je kmalu povzročila natančno preiskovanje zbolelih trsov in njihovih korenin. No in sedaj so precej zadeli na pravi vzrok trtnej bolezni. Našli so namreč na koreninah zbolelih trsov vse polno živalic. Te so jako številne, žolte, ušem podobne in tako majhne, da jih je z golim očesom bilo komaj doledati. Toda uže z navadnim povekšalnim steklom jih je vsak hitro in lahko zapazil. Dali so tem živalicam ime: trtna uš, po latinskem: *Phylloxera vastatrix*.

Podrobnejše preiskave pokazale so, da so trtno uš iz Amerike dobili na Francosko. Nesrečni merčes začel je na Francoskem grozno naglo širiti

se, to pa najbolje radi tega, ker je trtnej uši, živeč pod zemljo na korenini, ali nemogoče do živega priti ali so porabljena sredstva bila pre-slaba. Do sedaj ugonobljenih je na Francoskem uže 474.000 hektar vinogradnih (blizu 834.000 oralov) t. j. 13krat večji kos, kakor ga storijo vsi štajerski vinogradi vkup. Teh 474.000 hektar je popolnem uničenih. Blizu jednako velik kos pa so trtne uši napale pa ga še niso celo pokončale. Iz Francoskega in deloma zopet iz Amerike zatro-ili so trtno uš na Španjolsko, Portugalsko, Nemško, Švicarsko, Italijansko pa tudi k nam v avstrijsko-ogerske dežele. Tako je ta najnevarniši škodljivec vinske trte zatorjen v vse večje vinorejske dežele. Pri nas v Avstriji je se trtna uš najpoprej prikazala blizu Klosterneuburga za Dunajem l. 1872, potem v okolici Piranskej v I-triji 1880 in na Štajerskem v Brežiškem okraji meseca avgusta 1860. Na Štajerskem so trtne uši ugonobile večji kos nego pri Klosterneuburgu, a manjši nego blizu Pirana. Kolikor so do sedaj preiskave pokazale pustošila je trtna uš kakih 5—6 let vinograde, ki skupaj merijo okolo 100 oralov. Imena srenj, v katerih imajo trtno uš, so sledeča: Kapela, Stara vas, Vitmanci, Brezje, Podgorica in Pišcece. — K nam na Štajersko dobili smo trtno uš iz Hrvatskega, kder je tik štajerske meje v v okolici, katerej pravijo: Kraj, ugonobljenih več kakor 300 oralov vinograda. Uže kakih 8 let imajo ondi trtno uš pa so jo komaj letos 1880 zasledili.

Trtna uš je najbolj podobna navadnej listnej uši. Jako bistro mora biti oko, ki jo hoče doledati. Ako pa vzamemo povekšalno steklo (Loupe), ki predmet saj 5krat povekša in se pri vsakšnem optikarji za 50 kr. dobi, mogoče je mrčes spoznavati po vseh njegovih delih, to pa dovolj razločno. Naturna velikost trtne uši je takšna, da je živalica $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{2}$ milimetra dolga. Listna uš, koje se časih na tisoče vidi na mladih listkih sadunosnega drevja, na šipku in skoraj vseh povrtnih rastlinah, pa je 3 do 4krat večji od trtne uši. Barve je različne, ki se po starosti in letnih časih spreminjava. Časih je žolta ko vosek, časih pa temno rujava, kakor opeka. Podobe je okroglo-jajčkaste. Ima 3 pare nog, 1 par tipalnikov na glavi, in ondi, kder imajo druge žuželke svoje klešče ali škarjice, priraščen je dvakrat razklani fini rilček. Ta rilček zabada živalica v trsovo korenino in srka živeža iz nje.

Trtna uš v tej navadnej podobi nahaja se celo leto na trsove korenini. Kakor vse druge jednake žuželke mora tudi trtna uš večkrat spremeniti svojo zunanjo podobo. Godi se z njo nekaj podobnega, kakor pri gosenicah in kebrih. Iz gosenic prihajajo namreč metulji, iz bubik kebr. Metulji in kebr. naležejo jajčice, iz katerih se rodijo zopet gosenice in bubike. Tudi trtna uš leže jajčica ravno tako, kakor listna uš. Pri slednjem so jajčica drobna, kakor makovo seme ter jih lahko po zimi zapazimo, kako visijo sadunosnim drevsom na brstih in popikah. Veliko manjše in torej go-